

IJs

Ik draaide een rondje om mijn as in de kamer. Wat ik wilde, was niet langer hier. Zijn klok, zijn papieren, het glazen potje waarin zijn ganzenveer had gestaan: opgeruimd, weg. Ik had deze kamer eerder leeg gezien, maar toen had ik het niet erg gevonden. Nu werd mijn verlies erdoor vergroot. Ik wilde geen munt, aandenken of herinnering. Ik wilde woorden, een briefje, maar dat was er niet. Hij was vertrokken zonder afscheid te nemen. Hij had al zijn bezittingen meegenomen.

Ik tilde de lakens op, die hij naar het voeteneinde van het bed had geschopt. De matras voelde koud aan onder mijn hand. *Zelfs niets heeft een vorm, dacht ik. Het is wat was, wat geweest had kunnen zijn.*

‘Helena?’ Mr. Sergeant riep van beneden, op een scherpe toon die ik niet eerder van hem had gehoord. ‘Helena?’

Ik balde mijn hand tot een vuist.

‘Helena!’ Harder deze keer. Hij klonk geïrriteerd, alsof hij elk moment kon ontploffen.

Ik greep de trapleuning vast, haalde diep adem en ging naar beneden. Ik knipperde mijn tranen weg en veegde mijn ogen af met de zijkant van mijn hand. Beneden stond de voordeur open. Alle warmte was uit het huis getrokken. Ik liep over de tegels, die ik de dag ervoor had gedweild. Ik deed wat ik altijd deed: ik liep op mijn tenen om geen voetsporen achter te laten. Toen bleef ik staan. Buiten zag ik de Limousin met Mr. Sergeant staan wachten. Ik liet mijn

hielen op de grond zakken en liep met opgeheven hoofd verder. Toen ze me zagen aankomen, weken ze uit elkaar en stapten opzij. Geen van beiden zei een woord. Dat was ook niet nodig: ik wist wat ze dachten.

De koetsier verstelde de teugels en gooide mijn bundel op het dak van de koets. ‘Zitten er alleen maar veren in?’ grapte hij terwijl hij me zonder met zijn ogen te knippen aankeek.

De paarden schraapten met hun hoeven en kauwden op hun bit. Ik boog mijn hoofd, klom in de koets en sloot de deur met een klik achter me. Op beide zitplaatsen lag een opgevouwen deken en op de vloer stond een gevlochten mand met voedsel: appels, twee grote broden, een kaas, gepekeld vlees. Het was genoeg voor twee of drie dagen, misschien nog meer. Te veel voedsel. De aanblik ervan maakte me misselijk.

De koetsier richtte zich tot de Limousin. ‘We rijden eerst naar Amersfoort, daarna naar Apeldoorn. Deventer is dan nog maar een dag rijden, als er geen obstakels zijn onderweg. De IJssel is volledig bevroren. Met deze winter...’ Hij schudde zijn hoofd. ‘U zou beter kunnen wachten.’

De Limousin snoof. ‘Sommige dingen kunnen niet wachten.’

Ik keek op toen de Limousin de koets inklom en tegenover me plaatsnam. Hij rook naar tabak en wijn: een zure, ongewassen lucht van de avond ervoor.

‘Deventer?’ Ik probeerde geen paniek te laten doorklinken in mijn stem.

Hij pakte een deken, drapeerde hem over zijn knieën en gebaarde dat ik hetzelfde moest doen. Ik pakte de andere deken: de kou ervan verspreidde zich over mijn schoot en drong door mijn rokken heen in mijn benen. Ik keek over mijn schouder naar Mr. Sergeant toen de koets slingerend in beweging kwam, maar hij was al verdwenen. Toen begreep ik dat dit het einde was. Er was geen weg terug. Het verlies deed mijn adem stokken. De Limousin sloeg zijn armen over elkaar en draaide zijn hoofd opzij, waardoor het grijze

licht rechtstreeks op zijn wang viel. Hij moest mijn blik hebben gevoeld, aangezien hij terugkeek.

‘Wat?’

‘Gaan we niet naar Leiden?’

‘Leiden?’ Zijn lach was alwetend en er verscheen bijna een glimlachje rond zijn mond.

‘Ik heb niemand in Deventer. De Monsieur weet dat.’

Hij inspecteerde zijn nagels, of misschien zijn knokkels, en schudde zijn hoofd bij een gedachte die hij voor zich hield.

‘Limousin, alstublieft, u vergist zich.’

‘Het is geen vergissing. De Monsieur heeft niets gezegd over Leiden. We gaan naar Deventer.’

Hij keek me aan en zijn blik zei: ik weet alles wat er te weten valt. Deze koets maakte hem tot heer en meester. Zijn blik verhardde en gleed af naar mijn buik.

Hij zat met zijn benen uit elkaar. Ik trok mijn benen tegen de bank, maar zijn knieën botsten tegen die van mij terwijl de koets zich een weg de stad uit baande.

Deventer. Ik probeerde me er een voorstelling van te maken, maar de plattegrond die ik voor me zag loste op aan de randen en de wegen en grachten vervaagden. Er welde een golf van misselijkheid in me op, die brandde in mijn keel. Ik schoot naar voren en greep naar de deur.

‘Laat me eruit!’

De Limousin trok mijn vingers van de deurkruk af. ‘Zitten. Blijf zitten.’

Met zijn handpalm duwde hij tegen mijn schouder. Hij was sterker dan hij eruitzag. De huid rond zijn mond was wit weggetrokken en op zijn wangen prijkten rode vlekken.

‘Het enige wat je moet doen is zitten en stil zijn.’

Ik wreef over mijn schouder op de plek waar hij me had geduwd. Achter het vierkante raampje trok de Prinsengracht aan me voorbij. IJl licht viel op de huizen, waarvan de luiken waren gesloten, raam

na raam, leeg en koud, blind voor mij. De koets begon vaart te krijgen. Met elk huis dat we passeerden, raakten we verder verwijderd van de Westermarkt. De stad zo voor mijn neus weg te zien glippen was meer dan ik kon verdragen. Deventer, Deventer, Deventer, Deventer: het woord klopte in mijn hoofd in de maat van het gekletter van de hoeven.

‘Wat moet ik mijn moeder vertellen?’ De woorden waren over mijn lippen voordat ik ze kon tegenhouden. Ik sloeg mijn handen voor mijn gezicht en de tranen die ik de hele ochtend had ingehouden, stroomden over mijn wangen. Ik begon hevig te snikken.

De Limousin staaarde zonder met zijn ogen te knipperen uit het raam, alsof mijn tranen en gehuil een kwelling voor hem waren. ‘We zullen bidden om vergiffenis, Helena.’

Ik kneep mijn ogen stijf dicht en sloeg mijn handen ineen toen hij begon te bidden. Maar ik kende zijn gebed niet. Ik bewoog mijn lippen en probeerde woorden te vormen die ik niet kende en geluiden te produceren die ik nog nooit had gehoord.

‘O Vierge des vierges, ma mère, à toi ce que je viens; devant toi je suis le pécheur repentant... Ne méprises pas mes prières, mais ta miséricorde entends et réponds-moi...’

God vergeef me, God vergeef me, God vergeef me...

Toen ik weer opkeek, waren we de stad uit. Ik greep naar mijn buik.

O god, Monsieur, wat zal er van ons worden?

Amsterdam, 1634

Boeken

Ik bekeek hem met steelse blikken: de grote strikken op zijn schoenen, de ronding van zijn schouder, zijn gitzwarte wimpers. Ik zag zijn handen, delicaat en glad, zijn vingers, die onder de inktvlekken zaten. De handen van een schrijver, kleiner dan de mijne. Bleke handen, die ervoor zorgden dat ik mijn eigen ruwe handen wilde verbergen.

Hij had de gewoonte een vinger tegen zijn lippen te laten rusten als hij nadacht, en hij nam zijn tijd voordat hij iets zei. Ik moest uitkijken dat ik niet naar hem staarde en zijn aandacht trok. Ik wist maar al te goed dat ik hem niet mocht storen. Ik had hem horen schreeuwen tegen zijn lakei, de Limousin, toen die zonder kloppen zijn kamer was binnengegaan. Ik wilde niet dat hij tegen mij zou schreeuwen. Maar hoe kon ik stil zijn als de waterpomp knarste en de ramen rammelden? Zelfs een schoon laken veroorzaakte een gruwelijk geritsel als ik het over het bed uitspreidde. Ik kromp ervan ineen. Hoe meer ik ineenkromp, hoe meer lawaai het leek te maken, dat verschrikkelijke tumult in het hart van het huis van Mr. Sergeant. Ik liep altijd op mijn tenen, bang om over mijn eigen schaduw te struikelen.

Betje wilde alles over hem weten, over de Monsieur. Hij is Frans, vertelde ik haar. Ze zette grote ogen op en kneep ze daarna tot spleetjes, en toen ze niets meer uit me kon krijgen, kneep ze me hard. Monsieur, zei ze, op zo'n manier dat we allebei dubbel lagen van het lachen.

In de twee jaar dat ik bij Mr. Sergeant werkte, had ik niet eerder een logé als hij ontmoet. Hij was anders, al voordat hij was gearriveerd. Logés verbleven altijd in een van de kamers aan de achterzijde. Die kamers waren op het noorden gelegen. Zelfs op een zonnige dag viel er slechts een beetje licht naar binnen. Het was alsof je van onder een deken naar de dag tuurde als je in zo'n kamer was.

Om er zeker van te zijn dat de Monsieur 'naar behoren werd gehuisvest', was Mr. Sergeant een paar weken voordat hij arriveerde met mij de kamers gaan inspecteren, iets waarmee hij zich normaal gesproken nooit bemoeide. Toen had ik voor het eerst het vermoeden gekregen dat de Monsieur meer en beter verdiende dan eerdere logés en dat de reputatie van Mr. Sergeant op de een of andere manier verbonden was met deze man.

Hijgend liep hij de trap op, niet gewend zoveel treden in één keer te moeten nemen. 'Onze Franse gast denkt veel na, Helena. Hij heeft een rustige plek nodig om te werken. Daar was hij heel duidelijk over: *une chambre tranquille*, of *tranquette* of *trompette*, of iets dergelijks. En dan heeft hij ook nog een mannelijke bediende, zijn "lakei", die ook een kamer nodig heeft.'

Een lakei? Wie had daar ooit van gehoord? Ik weet niet of het kwam door de moeite die het hem kostte de trap te beklimmen of door al die Franse woorden, maar Mr. Sergeant moest even stoppen om op adem te komen. Er zou nog een hoop gehijg en gepuf volgen voordat de dag voorbij was.

Hij zwaaide de deur open en stapte naar binnen. 'O, lieve hemel,' zei hij bij de aanblik van de kamer. 'O, lieve, lieve hemel.'

Ik trok mijn sjaal om mijn schouders. De kamer was maandenlang afgesloten geweest. Hij keek alsof hij in een citroen had gebeten terwijl hij een perzik had verwacht.

Ik weet niet waarop hij had gehoopt. Dat de kamer op wonderbaarlijke wijze volhing met fluweel en satijn en er een grote stapel kussens van eendendons op het bed lag, kussens die hij niet eens bezat? Ik kon me niet voorstellen dat iemand hier andere dan duis-

tere gedachten kon hebben. De somberheid trok als mist naar binnen. Ik wist zeker dat het in Frankrijk ook mistig was, maar dat was geen reden om onze nieuwe logé het ook hier dagelijks aan den lijve te laten ervaren.

Vader had veel gereisd. Hij had me verteld hoe het in Frankrijk was. Hij ging er af en toe wekenlang heen, op een handelsschip naar Bordeaux. Hij nam een gele sjaal mee voor mijn moeder en zei dat hij hem had laten spinnen van zonlicht, dat hij had gevonden in een Frans veld. Het was haar lievelingssjaal en ze droeg hem tot de dag waarop hij niet meer terugkeerde. Toen vouwde ze hem op en daarmee leek ook de zon te verdwijnen.

Mr. Sergeant draaide zich met een ruk om en ging me voor naar de grotere kamer aan de voorzijde van het huis, waar hij zijn boeken bewaarde. Hij had er zoveel, te veel voor mij om te tellen. Er zaten boeken in kisten en manden, er waren boeken samengebonden tot bundels, boeken die uit dozen puilden, sommige stonden zelfs op planken, maar daar pasten ze lang niet allemaal op.

Ik kneep mijn ogen dicht tegen het felle licht. Mr. Sergeant bolde zijn wangen, balanceerde op zijn hakken en vond toen zijn evenwicht. Zijn frons verdween toen er een gedachte in hem opkwam en hij klopte met zijn knokkels op mijn voorhoofd.

‘Duisternis is niet bevorderlijk voor het denkproces, Helena. Monsieur Descartes krijgt deze kamer, zijn bediende en de boeken gaan naar de achterzijde.’

Ik knikte, te verbaasd om iets uit te brengen. Toen ik eerder had voorgesteld de boeken te verhuizen, had hij altijd geweigerd omdat de boeken deze kamer volgens hem verdienden.

‘Nu moeten ze alleen nog die kerk afbouwen zodat het lawaai ophoudt.’

Buiten klonk het geklop van hamers, alsof ze zijn standpunt wilden onderstrepen. Er klonk gebrul toen er een plank van een steiger viel.

Hij klakte afkeurend met zijn tong. ‘Wie had kunnen denken

dat Gods werk zo lawaaierig zou zijn? Aan de Herengracht zou ik hier geen last van hebben.'

Mr. Sergeant die wenste dat hij een huis aan de Herengracht had, was hetzelfde als ik die een tulp voor mijn verjaardag wenste. Kooplieden woonden aan de Herengracht. Boekhandelaars woonden waar ze het zich konden veroorloven. Maar ik hield van het huis van Mr. Sergeant. Het was weggestopt in een zijstraat en keek uit over een plein. Er was altijd een markt geweest, totdat de bouw van een kerk werd aangekondigd. De Westerkerk. Het was de mooiste kerk in Holland. Er vonden nog steeds werkzaamheden plaats aan het exterieur en rond het plein.

Ik was er nog steeds niet over uit of het huis van Mr. Sergeant nu naar links helde of de ramen naar rechts. Niet lang na mijn aankomst had ik op de stoep gestaan en mijn hoofd scheef gehouden, eerst de ene kant op en daarna de andere, alsof het huis daardoor recht ging staan. Mr. Sergeant had gelachen toen hij me zag. Hij had jicht en liep mank. Wat vormden ze een grappig paar: dat hoge, scheve Nederlandse huis en die ronde, mank lopende Engelsman. In beide was geen rechte lijn te bekennen.

Toen de voorkamer eenmaal was ontdaan van alle boeken en de aankomstdatum was bevestigd, wachtte Mr. Sergeant niet langer met het verspreiden van het nieuws. Toen meneer Veldman langskwam, had Mr. Sergeant hem er al mee overvallen voordat hij goed en wel de drempel over was. Ze waren concurrenten op de boekenmarkt, ook al had ik geen van beiden dat ooit horen toegeven.

Meneer Veldman was gespecialiseerd in reisboeken en landkaarten, wereldboeken, zoals hij ze noemde, en Mr. Sergeant in poëzie en moralistische traktaten met een 'stichtende strekking'. Maar toen meneer Veldman zijn laatste aanwinst 'kletspraat van twijfelachtige literaire waarde' had genoemd, had Mr. Sergeant geweigerd hem nog langer te ontvangen, totdat hij van hem een grote hoeveelheid cognac had gekregen om de pijn te verzachten en de belediging goed te

maken. *We zullen nog wel eens zien wie er hier kletspraat uitkraamt*, had hij gezegd terwijl hij langzaam een grote slok nam. Uiteindelijk was de kan leeg en was Mr. Sergeant in zijn stoel in slaap gevallen.

Meneer Veldman schudde zijn cape van zijn schouders terwijl hij het nieuws van Mr. Sergeant tot zich liet doordringen. ‘Descartes, *dé* Descartes? Bent u gek geworden?’

Mr. Sergeant negeerde hem. ‘Ik moet toegeven dat ik me geveild voel.’

‘Heeft u gehoord van zijn eerdere logeerpartijen? De tijd die hij niet doorbracht in het abattoir besteedde hij aan het in stukken snijden van dieren in zijn kamer. Sommige waren niet eens dood.’

Mr. Sergeant slikte. ‘Helena, breng meneer Veldman iets te drinken.’ Hij zag eruit alsof hij er zelf ook wel eentje kon gebruiken.

Ik hing de cape van meneer Veldman over mijn arm en liep naar het dressoir om het dienblad te pakken.

‘Moet u zich eens voorstellen...’ ging meneer Veldman verder, zich duidelijk verkneukelend.

Ik stabiliseerde de glazen op het dienblad. Mr. Sergeant was bleek geworden.

‘En,’ voegde meneer Veldman er hoofdschuddend aan toe, alsof hij een afschrikwekkend verhaal aan het vertellen was, ‘hij gooit dieren uit het raam, let wel: levende dieren. Allemaal uit naam van zijn “methode”.’

‘De heer Huygens vindt hem briljant,’ zei Mr. Sergeant. ‘Dat is voor mij voldoende.’

Meneer Veldman bedekte zijn ogen alsof hij ze afschermde voor een fel licht, en liet toen zijn hand weer zakken. ‘Verblindend. Misschien kunnen we een soiree organiseren voor de briljante Descartes?’

‘Een soiree?’ Mr. Sergeant verplaatste zijn gewicht van de ene voet naar de andere. ‘Ik neem aan dat Monsieur Descartes het daar te druk voor zal hebben. Dat weet ik wel bijna zeker. Veel te druk.’

Meneer Veldman trok zijn wenkbrauwen op bij deze weigering. Hij pakte een glas van het dienblad.

‘U moet weten dat hij een gezworen katholiek is.’

Mr. Sergeant wuifde die opmerking weg. ‘Tolerantie is alles. Wij tweeën zouden dat toch moeten weten. Wat hij in zijn eigen tijd doet, is zijn zaak.’

‘Ik zou wel eens willen weten wat hij over Galilei denkt. Niet dat het trouwens wat uitmaakt. Ik betwijfel of hij iets zal publiceren. Nu niet, tenminste.’

‘Geduld, Veldman, geduld. Ik geloof dat er meer achter die man steekt.’

Meneer Veldman moest lachen. ‘Er is eerder sprake van ongeduld, arrogantie en ambitie. En ik heb ook gehoord dat hij nogal opvliegend is.’

Mr. Sergeant nam een slokje uit zijn glas en schraapte vervolgens zijn keel. ‘Het zal een eer zijn om hem hier te hebben. In mijn huis.’

‘Zoals gewoonlijk heb ik een heel andere kijk op dit soort zaken.’ Hij maakte een kleine buiging.

‘Ik denk dat u jaloers bent, Veldman,’ zei Mr. Sergeant plagend.

Meneer Veldman moest weer lachen. ‘U moet het een oude man niet kwalijk nemen dat hij af en toe een beetje jaloers is.’ Hij hief zijn glas op naar het licht. ‘Heel mooi,’ zei hij terwijl hij door het glas heen naar mij keek.

‘Kom, meneer Veldman, als u genoeg scheidt in jaloezie, moet u eens zien wat ik heb meegenomen uit Utrecht.’

Mr. Sergeant duwde meneer Veldman in de richting van zijn studeerkamer. Toen ze de deur achter zich hadden gesloten, nam ik de glazen mee om ze af te wassen. Dat van meneer Veldman waste ik twee keer af.

Bloemen

De dominee in de Noorderkerk zei verschrikkelijke dingen over de Fransen: over hun ruches en plooikragen, zijde en satijn, strikken en kant. Het was moeilijk je een man voor te stellen die dat soort dingen droeg. Zou onze Franse gast een collectie pruiken hebben? En wijn en cognac voor het ontbijt drinken?

Op de ochtend van zijn komst stuurde Mr. Sergeant me naar de bloemenmarkt om bloemen te kopen voor in huis.

‘Let erop dat je Franse bloemen koopt,’ zei hij en zonder nog iets te zeggen sloot hij zichzelf op in zijn studeerkamer.

Op de markt keek ik wat er in de aanbieding was: pioenen, margrietten, kamperfoelie en kleurrijke bossen rozen. Maar welke bloemen waren Frans, als die er al bij zaten? Was Betje er maar, die zou het wel weten.

Pioenen, misschien? Aan de hele Herengracht leek geen huis te staan zonder pioenen voor het raam. Moet je ons eens zien, leken ze te willen zeggen. Ik hield niet van dat soort bloemen. Ze konden van binnen helemaal verrot zijn zonder dat je het doorhad. Sommige lieten hun blaadjes vallen bij de geringste aanraking, alsof ze alleen maar bestonden uit verwelking en droefheid.

‘Neemt u me niet kwalijk.’ Ik stak mijn hand op om de aandacht te trekken van de bloemenverkoopster. ‘Heeft u ook Franse bloemen?’

De verkoopster veegde haar handen af aan haar schort en bestudeerde me. ‘Ik heb dit.’

Ze wees naar een mand met kamperfoelie, maar was dat niet net zo Engels als een roos? Ze sloeg haar ogen ten hemel. Als ik niet op mijn beurs had geklopt om haar te laten weten dat ik een klant was, denk ik dat ze me had weggestuurd. Ze liep naar de achterkant van haar kraam en kwam terug met een kleinere mand gevuld met lavendel.

‘Dit is om te drogen, om vliegen te verjagen. Je zou het eerst in

water kunnen zetten als je per se Franse bloemen wilt hebben.’

Ik koos een bosje uit en snoof de geur op. Ik sloot mijn ogen en zag een lichtpaarse heuvel voor me, een hoge, blauwe hemel en de zon, roze als een perzik.

De bloemenverkoopster trok haar neus op. ‘Ik hou er niet van, ik moet ervan niezen.’

Toen ik er opnieuw aan rook, keek ze me aan alsof ik de laatste geur ervanaf had gesnoven. ‘Koop je het?’ vroeg ze terwijl ze haar armen over elkaar sloeg.

Ik knikte. Ja, ik kocht het. Ik moest tenslotte *bouquets des fleurs* maken.

‘Boeket?’ had ik gevraagd toen Mr. Sergeant me vertelde wat hij wilde.

Hij had me aangekeken en ik had teruggekeken en voor ons beiden geknipperd.

‘Boe-kee, Helena. Boe-kee.’

Dus zette ik een *boek* van rozen in de studeerkamer van Mr. Sergeant, waarna ik opnieuw de trap opsjouwde met een *boek* van kamperfoelie en lavendel, terwijl ik onderweg de druppels opveegde.

Ik zette de bloemen op tafel en opende de luiken om de zon binnen te laten. Ik trok het bureau van de muur af en schoof de stoel eerst naar rechts en toen weer naar links. Westerkerk, Westerkerk. Dat was het uitzicht. Maar ik wist een manier waarop er meer te zien was. Ik ging bij het raam staan, met mijn wang tegen het kozijn, kneep één oog dicht en tuurde. Een zilverkleurig vierkantje licht verscheen in beeld: de Prinsengracht. Het was geen water meer, maar een juweel.

Ik draaide me om en keek naar de tafel, de bloemen, de lege stoel. Daar zou hij dus zitten en nadenken. Nadenken was zijn werk, had Mr. Sergeant gezegd. Ik had nog nooit van dat soort werk gehoord.

Ik liep naar het bed en sloeg het laken terug om het te luchten. Ik haalde de bezem en veegde de vloer. En toen was ik klaar.

Ik keek naar de stoel, daarna naar de deur, en toen weer naar de

stoel. Ik zou er maar even op gaan zitten, zolang als het duurde om naar beneden te gaan en weer terug. Zodra ik zat, sloot ik mijn ogen en wachtte tot er een vreemde of fantastische gedachte in me opkwam. Iets Frans. Wat dan ook. Maar het enige wat er in me opkwam, was wat ik al wist: dat de kousen van Mr. Sergeant die hij de afgelopen twee weken had gedragen in een emmer in de keuken stonden te weken, klaar om gewassen te worden. Nu ik daaraan dacht, besefte ik dat er binnenkort nog meer mannenkousen gewassen zouden moeten worden. De emmer zou uitpuilen.

Ik stond op van de stoel. Ik dacht veel liever na terwijl ik stond.

Tegen het eind van de ochtend rook het hele huis naar lavendel en rozen, en naar het gekruide lamsvlees dat ik voor het ontbijt op het vuur had gezet.

Mr. Sergeant gluurde in de pan, sloeg zijn handen ineem en straalde. ‘Geweldig, Helena. Precies zoals het moet zijn. Nu hoeven we alleen maar af te wachten.’

Ik haalde een emmer water van het vuur en droeg hem naar de keukentafel. Mr. Sergeant stapte hoffelijk opzij om me erlangs te laten. Ik had geen spiegel nodig om te weten hoe rood ik was aangelopen, en mijn voeten zouden nog roder worden als ik het water erop morste.

Mr. Sergeant bekeek de rij potten en pannen op tafel. Aan de ene kant stonden uien, boter, citroenen en dragon en aan de andere kant een paar magere kippen, die nog geplukt moesten worden. Hij draaide een punt in zijn baard.

‘Gemarineerde kip,’ verklaarde ik.

‘Aha!’ Zijn gezicht klaarde op toen hij hoorde dat het ratjetoe aan ingrediënten een gerecht zou gaan vormen dat hij kende, en nog wel een van zijn lievelingsgerechten.

Met mijn duim liet ik de boter in de pan glijden. Als ik dit nu alvast bereidde, kon ik de volgende ochtend vroeg het huis verlaten om Betje te ontmoeten.